

Володимир Костецький

Тернопільський національний економічний університет

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК СПОСІБ ЗНИЖЕННЯ СТУПЕНЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах ринкової економіки, схильної до впливу спекулятивних факторів на ринку, підприємницька діяльність пов'язана з наявністю численних ризиків, що впливають на результати її фінансово-господарської діяльності. Вплив цих ризиків став особливо відчутним із переходом на ринкові засади господарювання. Серед усіх ризиків діяльності суб'єктів господарювання, фінансові ризики є основними, оскільки ставлять під загрозу подальшу успішну діяльність підприємства. Їхня дія обумовлює зниження фінансових результатів і фінансової стійкості підприємства. Тому, важливу роль в управлінні фінансовими ризиками підприємства відіграє механізм їх нейтралізації.

Мінімізувати (зменшити) вплив ризиків можна шляхом диверсифікації.

Диверсифікація є способом зменшення фінансових ризиків за рахунок розподілу капіталу між різними видами діяльності або об'єктами інвестування, які безпосередньо не пов'язані між собою. Диверсифікація ризику дозволяє знижувати окремі види фінансових ризиків і полягає в зменшенні рівня їх концентрації. Диверсифікація є одним з найбільш поширених методів зниження фінансових ризиків. Цей метод ризик-менеджменту використовується тільки для уникнення негативних наслідків несистематичних (специфічних) ризиків, які залежать від самого підприємства.

Диверсифікація ризиків являє собою інвестиційний підхід, який спрямований в першу чергу на мінімізацію фінансових, інвестиційних та інших ризиків. Метод диверсифікації полягає в розподілі своїх фінансів між об'єктами інвестицій або безпосередньо не пов'язаними один з одним видами діяльності. Метою даних маніпуляцій є зменшення ризиків з одночасним мінімальним впливом на доходи. Таким чином, диверсифікація є обґрунтованим методом зниження інвестиційних і фінансових ризиків з мінімальними витратами на його здійснення.

Диверсифікація передбачає розширення асортименту продукції, що випускається, і переорієнтація ринків збуту, освоєння нових видів виробництв, спрямоване на підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності компанії. Метод дозволяє не тільки знизити фінансовий ризик і нівелювати окремі несприятливі фактори за рахунок диверсифікованих ділянок, а й при ефективному менеджменті підприємства дозволяє розширити його діяльність. Метод не має обмежень і може бути ефективно використаний в різних галузях економіки.

В рамках реалізації диверсифікації ризиків, можуть бути використані наступні методи: диверсифікація видів фінансової діяльності; диверсифікація валютного портфеля; диверсифікація депозитного портфеля; диверсифікація кредитного портфеля; диверсифікація портфеля цінних паперів; диверсифікація інвестиційної програми.

При цьому доцільно визначити стратегії, які можуть бути застосовані менеджментом підприємства при здійсненні диверсифікації [2, с. 424]:

1) Стратегія входження в нові галузі. Ця стратегія передбачає придбання, створення нового суб'єкта господарювання, участь у спільному підприємстві. Дозволяє відкрити для себе нові ринки збуту, знизити залежність підприємства від окремих галузевих ризиків.

2) Стратегія спорідненої диверсифікації. Дана стратегія означає входження в бізнеси, що володіють певною «стратегічною відповідністю». Стратегічна відповідність існує, коли різні види діяльності мають достатньо схожі виробничі цикли, що дає можливість для перенесення кваліфікації і досвіду з одного бізнесу на інший, а також поєднання споріднених підрозділів окремих бізнесів з метою зниження витрат.

3) Стратегія неспорідненої диверсифікації. Вихід на абсолютно нові ринки, що з одного боку суттєво збільшує витрати через відсутність матеріально-технічної бази, але при цьому відкриває нові можливості. Метод допомагає уникнути окремого негативного впливу галузевого фактора за рахунок стабілізації грошового потоку від інших видів діяльності.

4) Стратегія виключення та ліквідації, оновлення, реструктуризації. Дана стратегія передбачає звуження діапазону диверсифікації до меншої кількості видів діяльності. Така стратегія зазвичай реалізується, коли керівництво корпорації вирішує, що вона занадто широко диверсифікована і необхідно концентрувати зусилля на декількох основних видах діяльності.

Критеріями вибору та успішного застосування стратегій диверсифікації є: привабливість галузі з точки зору рентабельності та можливості розвитку; стабільний фінансовий стан й місце даного підприємства в галузі на момент диверсифікації; асоціативні зв'язки між профілем підприємства та потребами галузі, куди диверсифікує свою діяльність підприємство; створення замкнених виробничих циклів; оперативне та адекватне реагування на зміну смаків і переваг споживачів тощо.

Загрозами диверсифікації виступають: невизначеність; необ'єктивність оцінки власної компетентності та особливостей нового ринку; ускладнення управління підрозділами великих диверсифікованих підприємств; загострення проблеми пошуку джерел фінансування; невизначеність часу впровадження; неадекватне реагування споживачів [3, с.122].

При визначенні доцільності та ефективності реалізації стратегії диверсифікації важливо враховувати взаємозв'язок диверсифікації діяльності та ризику. Диверсифікація, як відомо, дозволяє зменшити величину ризику, але не уникнути його. При цьому загальна ефективність діяльності зменшується, тому що компанія могла б отримати більші прибутки, зосередившись на найбільш прибутковому напрямі діяльності, але за такої ситуації ризик був би теж найбільший.

Отже, диверсифікація є формою реалізації стратегічної альтернативи в упорядкованій системі стратегій підприємства. Вибір стратегії диверсифікації слід враховувати при обґрунтуванні напрямку розвитку підприємства в умовах нестабільної економіки.

Структура ризиків при диверсифікації змінюється у часі під впливом змін зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища, тому тільки сформулювати стратегію для управління ризиками недостатньо, потрібно мати механізм її реалізації – систему управління ризиками та стратегіями диверсифікації.

Основний алгоритм управління стратегіями диверсифікації включає [1, с. 21]:

- 1) Аналіз ефективності наявного бізнес-портфеля.
- 2) Визначення доцільності диверсифікації на основі вивчення проблем, які вона допоможе розв'язати, формування її мети і завдань.
- 3) Визначення та аналіз найбільш прийнятних стратегій диверсифікації.
- 4) Уточнений аналіз та оптимізація вибору стратегій, їх деталізація.
- 5) Контроль і оцінка результатів.

Таким чином, ефективне управління стратегіями диверсифікації діяльності підприємства слід здійснювати на основі підходу, який забезпечує обґрунтоване обрання стратегій, адекватних зовнішнім умовам і стратегічному потенціалу підприємства. Основне завдання при реалізації стратегій диверсифікації – забезпечення оптимального співвідношення між прибутковістю і рівнем ризику. Це співвідношення кожне підприємство визначає для себе самостійно виходячи з того, наскільки воно схильне до ризику.

Література

1. Багорка М.О. Диверсифікація як фактор підвищення ефективності діяльності підприємств в сучасних умовах / М.О. Багорка, І.А. Білоткач // Інвестиції: практика та досвід.

– 2009. – № 10. – С. 17-21.

2. Кирсанов В.А. Диверсификация как способ уменьшения финансовых рисков коммерческого предприятия / В.А. Кирсанов // Экономическая безопасность России: вызовы XXI века. Материалы международной научно-практической конференции. отв. ред. И.А. Сушкова. – 2016. – С. 422-427.

3. Плисюк Т.Г. Обґрунтування підходів до диверсифікації ризиків підприємств / Т.Г. Плисюк, А.О. Князевич // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – Випуск 2 (53). – С. 119-123.

Ярослав Костецький

Тернопільський національний економічний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

Стрімкий розвиток науки призвів до створення значної кількості ефективних методів боротьби зі шкідниками і хворобами рослин, підвищення урожайності, продуктивності тварин. Використання нових відносно дешевих, зручних у транспортуванні і використанні засобів призвело до значного збільшення виробництва продукції.

Органічне землеробство як окремий вид ведення сільського господарства почав активно розвиватись з 40-х років XX століття в Америці та Європі, як відповідь на безконтрольне використання синтетичних добрив, інсектицидів та інших хімічних засобів.

Австрійський учений Р. Штейнер вважається ініціатором органічного виробництва у Європі та світі, який в 1924 р. презентував свій курс біодинамічного господарювання. Проте, у різні часи в кожній державі були прихильники дбайливого та бережливого ставлення до природи. Серед них можна виділити поляка Д. Хлаповського, українського агронома І. Овсінського, француза Л. Буше та багато інших.

У своїй книзі «Сільськогосподарський заповіт» (1940) британський ботанік Альберт Говард звертав увагу на втрату родючості ґрунтів, викликану значним зростанням урожайності і продукції тваринництва, що призвело до втрати гумусу та розбалансування методів ведення сільського господарства, збільшення захворювань рослин і тварин, втрати ґрунту в процесі ерозії. А. Говард стверджував, що сухі втрати можуть бути усунені лише шляхом підтримки родючості ґрунтів в процесі виробництва гумусу з рослинних і тваринних відходів, компостування [1].

Згідно концепції, прийнятої Міжнародною конфедерацією рухів за органічне сільське господарство (IFOAM- International Federation of Organic Agriculture Movements), органічне сільське господарство слід розглядати як виробничу систему, яка підтримує у нормальному стані ґрунти, екосистеми та людей і базується на природних процесах, біорізноманітності і природних циклах, характерних для певної території без застосування ресурсів з побічними ефектами. І як наслідок, об'єднуючи у собі традиції, інновації і науковий підхід, створюють справедливі взаємовідносини, забезпечують достойний рівень життя для всіх зацікавлених сторін. Діяльність IFOAM базується на чотирьох принципах:

- принцип здоров'я передбачає підтримку та покращення ґрунтів, рослин, здоров'я тварин, людей і планети як єдиного цілого і неподільного;
- принцип екології, що базується на засадах природних екологічних систем і циклів, співпрацюючи і підтримуючи їх;
- принцип справедливості як забезпечення справедливості з врахуванням зовнішнього середовища та життєвих можливостей;
- принцип турботи, управління органічним сільським господарством повинно бути відповідальним за здоров'я і благополуччя нинішніх та майбутніх поколінь [2].

Правові та економічні основи виробництва та обігу органічної сільськогосподарської